

Motion till riksdagen 2020/21:2112

av **Isak From m.fl. (S)**

Konkurrenskraftig klimatsmart industri

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om industrins regionala betydelse och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av statlig industripolitik för att säkerställa en långsiktigt hållbar och konkurrenskraftig industri i Sverige och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av ökad regional och nationell överföringskapacitet i elnäten för att säkerställa en långsiktigt hållbar och konkurrenskraftig industri i Sverige och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Det finns ett välbelagt och starkt samband mellan investeringar i forskning och utveckling och ekonomisk tillväxt. 80 procent av näringslivets FoU-investeringar sker inom industrin (se Iva, ”Produktion för konkurrenskraft”). Industrin har med andra ord stor betydelse för tillväxten och för morgondagens innovationer. Därför är kopplingen till universitet och högskolor mycket viktig för båda parter utveckling. I samma rapport från Iva står att läsa: ”Om Sverige ska bli vinnare eller förlorare i den stora internationella strukturomvandlingen beror till stor del på hur politiken i Sverige utformas och lyfts ut i landet.”

Det gäller på samma sätt den regionala industrin. Det är i ljuset av detta som vi anser att industrins betydelse och behov inte har tydliggjorts i tillräcklig utsträckning i regionala utvecklingsstrategier, program och andra planeringsdokument. Det är viktigt att ta tillvara och utveckla det vi redan har innan vi tar nästa steg.

Industrin finns till största del utanför de stora städerna och är därför central om vi vill att hela landet ska leva. Som exempel har industrin i Västerbotten en större betydelse för länets bruttoregionalprodukt än vad industrin i landet har för bruttonationalprodukten. För tjänsteproduktionen gäller det omvända förhållandet. Norra Sverige bärs i hög grad upp av traditionell industri. Den är utan tvekan även en viktig del av landets industriella

system och därmed viktig för framtida tillväxt och välfärd. Kring dessa företag finns en infrastruktur av underleverantörer, lokala industrinära tjänster och servicearbeten som betjänar dem som är anställda i företagen. Alla delar hänger ihop i ett ömsesidigt beroende.

Den socialdemokratiskt ledda regeringen har tagit viktiga steg i frågan. Exempelvis har man antagit en politisk inriktning i och med framtagandet av ”En långsiktig strategi för industrin”, som bland annat består av ”Handlingsplan Smart industri – en ny industrialiseringsstrategi för Sverige”. Strategin ska bidra till att stärka industrins konkurrenskraft och göra investeringar i svensk industri mer attraktiva. I strategin har man identifierat fyra utmaningar som industrin står inför: digitalisering, hållbarhet, kompetens och innovationskraft. Sverige måste vara med i täten av den digitala omvandlingen för att dra nytta av möjligheterna som kommer med den fjärde industriella revolutionen och den globala gröna omställningen. Kompetens och innovationskraft är avgörande för att lyckas. Strategin är grunden för en kraftsamling för att främja industrins utveckling.

Näringsministern för tillsammans med berörda ministrar en dialog med företag och arbetsmarknadens parter inom industri och industrinära tjänster om åtgärder som främjar industrins utveckling i Sverige.

Arbetsmarknadens parter driver också på utvecklingen genom egna partsgemensamma projekt såsom Produktionslyftet och Flaggskeppsfabriken för att ta fram ”best practice” för morgondagens industri. Mot bakgrund av ovanstående anser vi att regeringen verkligen tar vara på Sveriges industriregioners möjligheter att utveckla och producera den teknik som ska möjliggöra omställningen till ett förnyelsebart samhälle.

Sveriges industri är utspridd över stora delar av landet, vilket är en orsak till att Sverige har förhållandevis jämn inkomstspridning mellan regioner. Industrins betydelse som nav för den regionala ekonomin är fortsatt viktig och en nyckel till regionernas ekonomi. Det finns ett behov av att se över möjligheterna att förbättra och underhålla den industriella miljön som gör det attraktivt för industriföretag att fortsätta utveckla sin verksamhet på de orter där de finns i dag. Bland dessa företag finns ett antal riktigt framgångsrika företag som kan fungera som brygga för andra industriföretags utveckling. Ofta kan de bidra till att fler företag i regionen tar steget till världsklass. Kommuner, regionala myndigheter och företagsorganisationer behöver samverka för att bygga starka industriella miljöer runt dessa draglok.

När den S-ledda regeringen beslöt genomföra satsningen Industriklivet mottogs den väldigt väl av industrin och miljörörelsen. Industriklivet är tänkt som en långsiktig satsning för att förbereda den svenska industrin inför framtiden. Industriklivet innebär att 300 miljoner kronor per år kommer att satsas mellan 2018 och 2040 för att stödja svensk industri i omställningen mot nollutsläpp av växthusgaser.

Som det beslutades i riksdagen i juni 2018 ska Sverige inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser i atmosfären 2045. Utsläpp från industrins förbränning och processer utgör idag omkring en tredjedel av de samlade utsläppen i Sverige. I många fall är svensk processindustri mycket effektiv i en global jämförelse och för att minska utsläppen ytterligare behöver företagen satsa på teknikskiften och ofta obeprövade teknologier. Det är både kostsamt, riskfyllt och tidskrävande. Samtidigt finns ett starkt samhällsintresse i att svensk industri kan ställa om och vässa sin långsiktiga konkurrenskraft för att både säkra svenska jobb och kraftigt minska utsläppen.

De företag och länder som går före i teknikomställningen kommer få konkurrensfördelar. Därför är det viktigt att satsningen på Industriklivet för att hjälpa svensk

industri att ta klivet mot ett nollutsläpp av växthusgaser inte äventyras av kortsiktigt tänkande. Satsningen, som innebär stöd till företag hela vägen från forsknings- och innovationsprojekt till demonstrationsanläggningar och fullskaliga anläggningar, bör fortsätta och gärna utvecklas.

Industrins omställning är en av de stora utmaningar som vi står inför när utsläppen ska ned till noll. Med Industriklivet stöttar vi industrin i möjligheten att möta dessa och utveckla morgondagens klimatsmarta lösningar och jobb.

Förutsättningarna för att minska utsläppen skiljer sig åt, men alla sektorer i samhället kommer behöva nå nollutsläpp. De processrelaterade utsläppen inom industrin är en särskild utmaning. Den S-ledda regeringen prioriterade frågan och gav ett regeringsuppdrag till Energimyndigheten för att genomföra utlysningar och samordna de statliga innovationsfrämjande insatserna för minskade processutsläpp inom svensk industri. Genom Industriklivet gav den S-ledda regeringen ett tydligt finansieringsstöd till denna nödvändiga omställning.

Svenska industrier med processrelaterade utsläpp ligger till exempel i Luleå, Oxelösund, Skellefteå, på västkusten och på Gotland. Totalt har dessa industrier ca 32 000 anställda. Det behövs ett starkare samarbete mellan stat och industri för att klara de stora investeringar som behövs för att utvecklingen av morgondagens klimatsmarta lösningar och framtidens jobb ska finnas i Sverige.

Industrin har välkomnat den S-ledda regeringens nya initiativ och konstaterar att nationella insatser från staten, forskningsinstitut och högskolor kommer att behövas under lång tid.

Ett exempel är SSAB som arbetar kontinuerligt med att minska utsläppen och idag har en av världens mest CO₂-effektiva produktionsprocesser för stål från järnmalm. För att minska utsläppen ytterligare finns endast små möjligheter med rådande teknik. Våren 2016 tog därför SSAB, LKAB och Vattenfall initiativet till Hybrit, ett banbrytande arbete för att producera stål utan kol. Idén om en fossilfri stålindustri är att undersöka om man kan använda vätgas som reduktionsmedel istället för kol och koks, vilket då skulle ge järn, med vatten som biprodukt.

Biobränsleproduktionen behöver öka. Den ökade efterfrågan på biobränsle förväntas bli stor. Det handlar dels om att den globala tillgången ännu är starkt begränsad om biobränsle blir del av en global energilösning, dels om att effekterna från produktionen kan bli omfattande. De svenska möjligheterna är stora, och den svenska produktionen måste prioriteras om vi ska kunna försörja den svenska energimarknaden. Som det ser ut i dag består försörjningen till stor del av palmolja, vilket skapar stora sociala och miljörelaterade problem i andra delar av världen. Det är inte hållbart och av flera orsaker måste den svenska produktionen av biodiesel och etanol öka. Om den svenska bioresursen ska användas behövs investeringar i Sverige och en industriell utveckling för att tillverka drivmedel av cellulosa och andra biologiska restprodukter. Industrin ser positivt på framtiden, inte bara för biodrivmedel utan också för biobränslen i industri och biokraftproduktion. Biomassan finns. Bioenergibranschen står redo att leverera. Låt oss ta vara på den möjligheten.

Sverige är på väg mot en prekär situation i elnäten. Klimatomställningen och den gröna industrin kräver hållbara elnät med högre överledningskapacitet.

Trenden fortsätter där marginalerna i det svenska elkraftsystemet minskar när behovet är som störst. Varningarna för risken för elbrist under toppar och vintern ökar, enligt Svenska kraftnät, och nyinvesteringar i kraftkrävande industri skrinläggs.

Varje år summerar Svenska kraftnät den gångna vinterns elförbrukning och gör en prognos för nästa år, på regeringens uppdrag. Det handlar om att ringa in när elförbrukningen är som störst och peka ut importbehovet. Det prognosen tar sikte på är den enskilda timme under vintern då elförbrukningen bedöms bli som störst.

Under de tre senaste åren har importbehovet ökat till vissa delar av landet. Vi har inte rätt omfattning på inhemsk produktion i södra delarna av landet, och inte heller överföringskapacitet från norr eller från våra nordiska grannar som är tillräcklig. Den senaste rapporten visar att underskottet i kraftbalansen ökar ännu mer inför kommande vinter. Det handlar också om behov av investeringar för att öka flexibiliteten i elförbrukningen, så att konsumenter kan flytta förbrukning över tid, samt att skapa möjligheter till kraftöverföringar från de norra delarna av landet till de södra. Men nya stora gröna industrietableringar i norr som knackar på och vill etablera sig, som Hybrit och Northvolt, får rätt hanterat fler efterföljare som kräver effekt.

De regionala kraftnäten i norr behöver därför byggas ut för att ta tillvara den stora planerade vindkraftutbyggnaden. En del av Markbygdens vindkraftspark utanför Piteå skulle fullt utbyggd kunna innebära fler än 1 000 vindkraftverk. Det är Europas största vindkraftsprojekt, med en produktion på upp till 12 TWh per år. Vi ser redan att pågående vindkraftsproduktion i de två norra elområdena SE1 och SE2 idag inte får avsättning för sin el om inte vattenkraften står tillbaka. Om överproduktionen fortsätter kan det få stora konsekvenser.

Fler har belyst behovet av att pausa utbyggnaden av vindkraft i norr så att transmissionsnätet hinner ifatt med mer kapacitet. Elsystemet riskerar kvävas av överproduktion utan tillräckligt med kraftledningar. Experter varnar för att om inte vindkraftsutbyggnaden nu stoppas så dras mattan också undan för vattenkraften, som är stabilisatorn i den svenska elförsörjningen. Det svenska elsystemet riskerar vara på väg in i kraftig obalans på grund av bristande kapacitet i stamnätet. Bakom utvecklingen finns en övertro på marknadsfunktioner och regelverk som lever sitt eget liv. Vi vill inte att den nödvändiga utbyggnaden av vindkraft bromsas på grund av brister i överföringskapaciteten.

Det finns också riksintressen som överlappar varandra och i dag sätter stora käppar i hjulen, och längden på prövningstiderna och överklaganden från såväl naturintresset och försvaret som rennäringen renderar stor osäkerhet.

Behoven av transmission och distribution av el för den gröna omställningen och industrins behov har inte nog beaktats. Den stora uppgiften framöver är därför att möjliggöra att alla satsningar på förnybar el även möts av nationella och regionala nätförstärkningar.

Isak From (S)

Hanna Westerén (S)

Markus Selin (S)

Marlene Burwick (S)